

Оцінка та управління якістю атмосферного повітря та моніторинг

Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи

Директива прийнята на заміну Директив 96/62/ЄС, 1999/30/ЄС, 2000/69/ЄС, 2002/3/ЄС та Рішення Ради 97/101/ЄС.

Директива встановлює заходи, спрямовані на:

визначення і встановлення цілей для захисту якості атмосферного повітря з метою уникнення, попередження чи зменшення шкідливих впливів на здоров'я людини та довкілля в цілому;

оцінку якості атмосферного повітря в державах-членах на основі загальних методів та критеріїв;

отримання інформації про якість атмосферного повітря з метою допомогти боротьбі із забрудненням повітря та його негативними наслідками, а також контролю довгострокових тенденцій та удосконалень, що виникають в результаті заходів, які вживаються на національному рівні та на рівні Співтовариства;

- гарантування того, що така інформація стосовно якості атмосферного повітря доступна громадськості;
- підтримку якості повітря, якщо вона на належному рівні, та її покращення в інших випадках;
- сприяння росту співпраці між державами-членами щодо зменшенні рівня забруднення повітря.

Відповідно до Директиви, держави-члени на всіх відповідних рівнях мають призначити компетентні органи і установи, що несуть відповідальність за:

- оцінку якості атмосферного повітря;
- ухвалення систем вимірювань (методів, обладнання, мережі та лабораторій);
- забезпечення точності вимірювань;
- аналіз методів оцінювання;
- координацію на своїй території, якщо програми контролю якості на рівні Співтовариства організуються Комісією;
- співпрацю з іншими державами-членами та Комісією.

Під час оцінки якості атмосферного повітря, має враховуватися кількість населення та екосистем, які впливають на забруднення повітря. Тому держави-члени по всій своїй території мають встановити зони та агломерації, які відтворюють густоту населення.

Важливим напрямком у галузі приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС законодавчо визнано «моніторинг і оцінка якості атмосферного повітря, зокрема, щодо загальнопоширених забруднюючих речовин, зонування території України, планів поліпшення якості атмосферного повітря в зонах і агломераціях» (п. 4.8. Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року). Значна частина

положень Директиви 2008/50/ЄС стосується здійснення моніторингу атмосферного повітря.

Обов'язок щодо здійснення останнього покладался, й поки що залишається, на Державну гідрометеорологічну службу (Держгідромет). Держгідромет є урядовим органом державного управління, який діє у складі МНС і підпорядковується йому (Положення про Державну гідрометеорологічну службу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 570). З огляду на вищезазначене, виконання переважної більшості положень Директиви 2008/50/ЄС віднесено саме до повноважень МНС.

У законодавстві України закріплені нормативи якості атмосферного повітря. Вони представлені нормативами граничнодопустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі (ГДК), орієнтовно безпечними рівнями впливу (ОБРВ) забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населених місць, затвердженими **наказом МОЗ від 15 січня 1997 р. № 8** та ін. Нормативи ГДК забруднюючих речовин в атмосферному повітрі визначено у **Державних санітарних правилах охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затверджених наказом МОЗ від 09 липня 1997 р. № 201.**

Незважаючи на досить розгорнуту систему нормативів якості довкілля, недостатньо врегульованим залишається вміст твердих частинок пилу (далі – ТЧ) з діаметром 2,5 мікрметра та менше (далі – ТЧ_{2,5}) та ТЧ з діаметром 10 мікрметра та менше (далі – ТЧ₁₀) в атмосферному повітрі. Державними санітарними правилами охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами), затвердженими наказом МОЗ від 09 липня 1997 р. № 201 регламентуються лише деякі види пилу (див. зокрема позиції 372 – 379 пункту «б» додатка 1 до **Державних санітарних правил охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами)**). В Україні відсутні методики виокремлення із загальної маси пилу ТЧ_{2,5} та ТЧ₁₀ та не здійснюється контроль та моніторинг вмісту цих речовин в атмосферному повітрі.

Не здійснюється в Україні і моніторинг якості атмосферного повітря в частині озону, що також не дозволяє виконувати вимоги Директиви 2008/50/ЄС.

Міністерством екології та природних ресурсів України на початку 2013 року розроблено проект закону «Про охорону озонового шару», яким одним з основних завдань охорони озонового шару визначено здійснення моніторингу. Законопроектом здійснення моніторинг стану озонового шару покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері гідрометеорологічної діяльності.

Основними завданнями моніторингу стану озонового шару визначено:

1) вимірювання, оцінка і прогноз стану озонового шару та рівня ультрафіолетового сонячного випромінювання

2) створення інформаційного банку даних про стан озонового шару і надання цієї інформації державним органам, органам місцевого самоврядування та іншим заінтересованим особам у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

- 3) обмін інформацією про стан озонового шару з уповноваженими органами інших країн і міжнародними організаціями;
- 4) щорічне інформування компетентного органу про стан озонового шару;
- 5) підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері моніторингу озонового шару.

Чинним законодавством України досить докладно врегульовано систему розміщення постів спостереження за якістю атмосферного повітря. Порядок розміщення постів врегульовано **ГОСТом 17.2.3.01-86 Охорона природи. Атмосфера. Правила контролю якості повітря населених пунктів, затвердженим постановою Держстандарту СРСР від 10 листопада 1986 р. № 3359 та РД 52.04.186-89 Керівний документ щодо здійснення контролю за забрудненням атмосфери, затвердженим заступником голови Держкомгідромету СРСР 01 червня 1989 р. та Головним державним санітарним лікарем СРСР 16 травня 1989 р.** Ці нормативно-правові акти закріплюють досить гнучку систему постів спостереження. Незважаючи на це система потребує вдосконалення, оскільки була запроваджена більше ніж 20 років тому і не враховує низки вимог Директиви 2008/50/ЄС.